

Franz ΚΑΦΚΑ

Αφορισμοί

**Micro
MEGA**

FRANZ KAFKA

Άφορισμοί

Μετάφραση: Β. Ρούπας - Α. Φιλippάτος

Επιμέλεια: Α. Τσικουδής

Ο Φραντς Κάφκα γεννήθηκε στην Πράγα στις 3 Ιουλίου 1883 και πέθανε στο σανατόριο του Kierling στις 3 Ιουνίου 1924. Γιος ενός εύπορου Εβραίου εμπόρου, πέρασε τα παιδικά του χρόνια στο πλαίσιο της παλιάς αυστριακής αυτοκρατορίας, στη διασταύρωση της σλαβικής (τσέχικης), γερμανικής και εβραϊκής κουλτούρας. Οι νομικές σπουδές του σε γερμανικό πανεπιστήμιο τον επηρέασαν βαθιά, σε συνδυασμό με την εβραϊκή θρησκεία. Ένθερμος σιωνιστής, σχεδίαζε να εγκατασταθεί στην Παλαιστίνη, αλλά τα πρώτα συμπτώματα της φυματίωσης τον ανάγκασαν να παραιτηθεί από το σχέδιό του (1917). Το 1914, ένας αποτυχημένος και ταραχώδης αρραβώνας βυθίζει τον Κάφκα σε μακρά απελπισία. Παρ' όλα αυτά, και παρά τα δεινά που σκίασαν τη σύντομη ζωή του –ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, που τον συγκλόνησε, η επαγγελματική του ανασφάλεια (ήταν υπάλληλος σε μια ασφαλιστική εταιρία), οι δύσκολες σχέσεις με τον πατέρα του–, βρίσκει

στο γράψιμο τη λύτρωση. Το 1920 εγκαταλείπει τη δουλειά του και μπαίνει για πρώτη φορά στο σανατόριο. Μεταξύ 1920-21 σχετίζεται ερωτικά με την Τσέχα συγγραφέα Milena Jesenska-Pollak, αλλά συναντά στο πρόσωπο της Dora Dymant τον μεγάλο έρωτα, που απαλύνει τον τελευταίο χρόνο της ζωής του. Έσβησε γαλήνια στο σανατόριο του Kierling, κοντά στη Βιέννη.

Αναγνωρισμένος μόνο από ένα στενό κύκλο φίλων και θαυμαστών όσο ζούσε, ο Κάφκα αναγνωρίζεται σήμερα ως ο μεγαλύτερος εκπρόσωπος της σχολής της Πράγας. Το έργο του είναι μια σύνθεση ονείρου και ψυχρής λογικής, μεταφυσικής και αυστηρού ρεαλισμού, γεμάτη υπαρξιακή αγωνία και τρόμο μπροστά στις τερατώδεις υπερδομές της σύγχρονης πραγματικότητας. Τα αριστουργήματά του: «Η Δίκη», «Ο Πύργος», «Αμερική», «Ο πρωταθλητής της νηστείας», «Το Σινικό Τείχος», καθώς και το «Ημερολόγιό» του, εκδόθηκαν μόνο μετά το θάνατό του. Η βαθιά απαισιοδοξία που διαποτίζει το έργο του –αντανάκλαση της ζοφερής ζωής που έζησε– αφήνει ωστόσο να διαφανεί η βαθιά πίστη του στις δυνάμεις αντίστασης και ανάτασης του ανθρώπου.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΑΡΤΙΑ,
ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ, ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΙΝΗ ΟΔΟ

Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΟΔΗΓΕΙ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΕΝΟΣ ακροβατικού σκοινιού, που δεν είναι τεντωμένο ψηλά αλλά μόλις πάνω απ' το έδαφος. Ο σκοπός του μοιάζει να είναι περισσότερο να σκοντάψει κανείς επάνω του, παρά να βαδίζει παραπλεύρως του.

*

Όλα τα ανθρώπινα λάθη πηγάζουν απ' την ανυπομονησία, την πρόωρη διακοπή της μεθοδικής διαδικασίας, τη φανερή αποφυγή αυτού που φαίνεται να είναι υπό εξέταση.

*

Υπάρχουν δύο θεμελιώδη ανθρώπινα αμαρτήματα, από τα οποία προκύπτουν όλα τα υπόλοιπα:

η ανυπομονησία και η νωθρότητα. Λόγω ανυπομονησίας οι Πρωτόπλαστοι εκδιώχθηκαν από τον Παράδεισο, λόγω νωθρότητας δεν επιστρέφουν. Ίσως, όμως, υπάρχει μόνο ένα θεμελιώδες αμάρτημα: η ανυπομονησία. Λόγω ανυπομονησίας εκδιώχθηκαν, λόγω ανυπομονησίας δεν επιστρέφουν.

*

Πολλές σκιές των πεθαμένων ασχολούνται αποκλειστικά με το να γλείφουν τα κύματα του ποταμού του θανάτου, επειδή έρχεται από την πλευρά μας και έχει ακόμα την αλμυρή γεύση των θαλασσών μας. Τότε το ποτάμι οπισθοχωρεί με απδία, ρέει προς την αντίθετη κατεύθυνση και ξεβράζει τους πεθαμένους πίσω στη ζωή. Εκείνοι ωστόσο είναι χαρούμενοι, τραγουδούν ευχαριστήρια τραγούδια και καιδεύουν τον αγανακτισμένο χείμαρρο.

*

Πέρα από ένα ορισμένο σημείο, δεν υπάρχει επιστροφή. Αυτό το σημείο οφείλουμε να το φτάσουμε.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

*

Η αποφασιστική στιγμή στην εξέλιξη του ανθρώπινου είδους διαρκεί για πάντα. Να γιατί τα επαναστατικά πνευματικά κινήματα που δηλώνουν ότι όλα τα προηγούμενα πράγματα είναι άνευ σημασίας έχουν δίκιο, γιατί ακόμα δεν έχει συμβεί τίποτα.

*

Ένα από τα πιο αποτελεσματικά μέσα ξελογιάσματος που διαθέτει το Κακό είναι η πρόκληση σε μάχη. Είναι σαν τη μάχη με τις γυναίκες, που τελειώνει στο κρεβάτι.

*

Μια βρωμερή σκύλα, που έχει κάνει αμέτρητες γέννες και σαπίζει ήδη σε διάφορα σημεία—αν και όταν ήμουν παιδί σήμαινε τα πάντα για μένα—, που με ακολουθεί πιστά όλη την ώρα, που δεν μου κάνει καρδιά να την χτυπήσω, αλλ' εντούτοις απομακρύνομαι από κοντά της βήμα-βήμα, μην μπορώντας να υποφέρω ούτε την ανάσα της· κι ωστόσο, αν δεν αποφασίσω κάτι άλλο, θα με στριμώξει στη γωνία που ήδη βλέπω να διαφαίνε-

ται, όπου αυτή θα αποσυντεθεί ολοκληρωτικά, πάνω μου και μαζί μου, με την πυώδη και σκουληκιασμένη σάρκα της γλώσσας της –είναι τιμή μου αυτό;– πάνω στο χέρι μου μέχρι το οριστικό τέλος.

*

Ο Α. είναι φουσκωμένος από υπερηφάνεια, νομίζει ότι έχει προοδεύσει πολύ στην καλοσύνη, μια που –αποτελώντας, προφανώς, έναν όλο και πιο δελεαστικό στόχο– πιστεύει πως είναι εκτεθειμένος σε ολοένα και περισσότερους πειρασμούς, από κατευθύνσεις που πρωτίτερα του ήταν άγνωστες. Η σωστή εξήγηση, όμως, είναι ότι ένας μεγάλος σατανάς έχει μπει μέσα του, ενώ αμέτρητοι μικροί σατανάδες ακολουθούν για να υπηρετήσουν τον μεγάλο.

*

Οι διαφορετικές οπτικές γωνίες από τις οποίες μπορεί κάποιος να δει, π.χ., ένα μήλο: η οπτική γωνία του μικρού αγοριού, που πρέπει να τεντώσει το λαιμό του για να πάρει μια φευγαλέα ματιά του μήλου πάνω στο τραπέζι, και η οπτική γωνία του αφέντη του σπιτιού, που παίρνει το μή-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

λο και το δίνει με άνεση στον σύντροφό του στο τραπέζι.

*

Ένα πρώτο σημάδι της αρχόμενης κατανόησης είναι η επιθυμία για θάνατο. Αυτή η ζωή μοιάζει αφόρητη, άλλο ένα ανέφικτο. Δεν ντρέπεται για κάποιος επειδή θέλει να πεθάνει· ικετεύει να τον μεταφέρουν απ' το παλιό κελί, που το μισεί, σε ένα καινούριο, που πρέπει πρώτα να μάθει να το μισεί. Επίσης ωθείται από κάποια υπολείμματα πίστεως ότι στη διάρκεια της μεταγωγής, θα τύχει να περνάει ο αφέντης από τον διάδρομο, θα κοιτάξει τον φυλακισμένο και θα πει: «Αυτός ο άνθρωπος δεν πρέπει να ξανακλειστεί μέσα. Θα έρθει μαζί μου».

*

Αν διέσχιζες με τα πόδια μια πεδιάδα, έχοντας κάθε διάθεση να προχωρήσεις μπροστά και παρ' όλα αυτά πήγαινες προς τα πίσω, τότε η κατάσταση θα ήταν απελπιστική· αφού όμως σκαρφαλώνεις πάνω σε μια απότομη πλαγιά, τόσο απότομη όσο περίπου φαίνεσαι κι εσύ ο ίδιος από χαμηλά, η κίνησή σου προς τα πίσω δεν μπορεί παρά να

FRANZ KAFKA

προκαλείται από τη φύση του εδάφους, οπότε δεν χρειάζεται να απελπίζεσαι.

*

Σαν ένα μονοπάτι το φθινόπωρο: πριν καλά-καλά προλάβει να καθαριστεί από τον άνεμο, καλύπτεται πάλι από ξερά φύλλα.

*

Ένα κλουβί βγήκε εις αναζήτησιν πουλιού.

*

Δεν έχω ξαναβρεθεί σ' αυτό το μέρος: η ανάσα του άλλου έρχεται διαφορετική, απ' τον ήλιο πιο εκτυφλωτική είναι η ακτινοβολία ενός αστεριού δίπλα του.

*

Αν ήταν δυνατόν να χτιστεί ο Πύργος της Βαβέλ χωρίς να σκαρφαλώσει κανείς επάνω του, θα είχε επιπραπεί.

*

Μην αφήσεις το Κακό να σε κάνει να ποτέψεις ότι μπορείς να του κρατήσεις μυστικά.

*

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

Λεοπαρδάλεις εισβάλλουν στο ναό και πίνουν από τα θυσιαστήρια σκεύη, αδειάζοντάς τα από ένα σημείο και μετά, καθώς αυτό επαναλαμβάνεται διαρκώς, μπορεί να υπολογιστεί εκ των προτέρων και γίνεται μέρος της τελετουργίας.

*

Όσο σφιχτά πάνει το χέρι την πέτρα. Αλλά την πάνει σφιχτά μόνο για να την εκοφενδονίσει μακρύτερα. Αλλά ο δρόμος οδηγεί και σ' αυτές τις εσχατιές, επίσης.

*

Είσαι το μάθημα. Μαθητές, πουθενά.

*

Απεριόριστο θάρρος διοχετεύεται μέσα σου από τον πραγματικό ανταγωνιστή.

*

Τι σημαίνει να αντιληφθείς την καλή τύχη ότι το έδαφος πάνω στο οποίο στέκεσαι δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο απ' όσο καλύπτουν τα δυο σου πόδια.

*

FRANZ KAFKA

Πώς μπορεί κάποιος να χαρεί τον κόσμο αν δεν καταφύγει σ' αυτόν για προστασία;

*

Υπάρχουν αμέτρητες κρυψώνες, μα μόνο μία απολύτρωση· οι πιθανότητες, όμως, για την απολύτρωση είναι τόσο πολλές όσες και οι κρυψώνες.

Υπάρχει προορισμός, αλλά όχι δρόμος· αυτό που αποκαλούμε δρόμο είναι ο δισταγμός.

*

Αυτό που απαιτείται ακόμη από εμάς είναι η εκτέλεση του αρνητικού, το θετικό είναι δικό μας ήδη.

*

Όταν δώσει κάποιος κατάλυμα στο Κακό, εκείνο δεν του ζητάει πια να το πιστέψει.

*

Τα απώτερα κίνητρα που σε κάνουν να δίνεις κατάλυμα στο Κακό δεν είναι δικά σου, αλλά του Κακού.

Το κτήνος αρπάζει το μαστίγιο από τον αφέ-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

ντη του και αυτομαστιγώνεται για να γίνει αφέντης, μη γνωρίζοντας ότι αυτό είναι μόνο μια φαντασίωση που παράγεται από έναν καινούριο κόμπο στο βούρδουλα του αφέντη.

*

Το Καλό είναι, υπό μία έννοια, άβολο.

*

Ο αυτοέλεγχος είναι κάτι που δεν πασχίζω να πετύχω. Αυτοέλεγχος σημαίνει ότι θέλω να εργαστώ αποτελεσματικά σε κάποιο τυχαίο σημείο μέσα στις άπειρες ακτινοβολίες της πνευματικής μου ύπαρξης. Αλλά αν πρέπει να σχεδιάζω τέτοιους κύκλους γύρω μου, τότε είναι καλύτερα για μένα να το κάνω παθητικά, χάσκοντας απλώς με θαυμασμό για το τεράστιο σύμπλεγμα, και να πάρω ίσα-ίσα μαζί μου στο σπίτι την τόνωση που, *e contrario* [εξ αντιθέτου], παρέχει αυτό το θέμα.

*

Τα κοράκια υποστηρίζουν ότι ένα και μόνο κοράκι θα μπορούσε να καταστρέψει τους ουρανούς. Δεν υπάρχει αμφιβολία γι' αυτό, αλλά δεν

αποδεικνύει τίποτα ενάντια στους ουρανούς, γιατί ουρανός, απλούστατα, σημαίνει: αποκλεισμός των κορακιών.

*

Οι μάρτυρες δεν υποτιμούν το σώμα, το αφήνουν να ανυψωθεί στο σταυρό· σ' αυτή τη θεωρία συμφωνούν με τους ανταγωνιστές τους.

*

Η εξάντλησή του είναι αυτή ενός μονομάχου μετά τη μάχη, η δουλειά του ήταν το άσπρισμα μιας γωνιάς στο γραφείο ενός υπαλλήλου.

*

Δεν υπάρχει *έχειν*, μόνο *είναι*, μόνο μια κατάσταση ύπαρξης που λαχταράει την ύστατη ανάσα, λαχταράει την ασφυξία.

*

Παλιότερα δεν καταλάβαινα γιατί δεν έπαιρνα απάντηση στην ερώτησή μου, σήμερα δεν καταλαβαίνω πώς μπορούσα να πιστεύω ότι ήμουν ικανός να ρωτήσω. Όμως, στην ουσία δεν πίστευα, απλώς ερώτησα.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

*

Η απάντησή του στον ισχυρισμό ότι, αν και ίσως είχε υπάρχοντα, δεν είχε ύπαρξη, ήταν μόνο ένα ρίγος κι ένα καρδιοχτύπι.

*

Ήταν κάποιος που του έκανε κατάπληξη πόσο εύκολα προχωρούσε στο δρόμο της αιωνιότητας· η αλήθεια είναι ότι έτρεχε στην κατηφόρα του.

*

Το Κακό δεν μπορεί να πληρώνεται με δόσεις – και αυτό προσπαθούμε να κάνουμε συνεχώς.

Μπορεί κάποιος να σκεφτεί ότι ο Μέγας Αλέξανδρος, παρά τις στρατιωτικές επιτυχίες της νεότητάς του, παρά τον εξαιρετικό στρατό που είχε εκπαιδεύσει, παρά τις δυνάμεις που ένιωθε πως είχε, τις ικανές να μεταμορφώσουν τον κόσμο, ίσως να είχε σταματήσει στον Ελλήσποντο και να μην τον είχε διασχίσει ποτέ· και αυτό όχι από φόβο, όχι από αναποφασιστικότητα, όχι από διστακτικότητα, αλλά από τη δύναμη της βαρύτητας.

*

Ο δρόμος είναι απέραντος, δεν υπάρχει τίποτα που να μπορεί να αφαιρεθεί, τίποτα που να μπορεί να προστεθεί· κι ωστόσο, όλοι τον μετρούν με το δικό τους παιδικό μέτρο. «Πράγματι, αυτό το τμήμα του δρόμου πρέπει επίσης να το διανύσεις, δεν θα σου απαγορευτεί».

*

Είναι ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον χρόνο που μας κάνει να αποκαλούμε την Ημέρα της Κρίσεως με αυτό το όνομα· στην ουσία, πρόκειται για ένα είδος στρατιωτικού νόμου.

*

Η δυσαναλογία που υπάρχει στον κόσμο φαίνεται, πράγμα αρκετά καθουσιαστικό, να είναι μόνο αριθμητικής φύσεως.

*

Αφήνοντας κανείς το κεφάλι που είναι γεμάτο με απδία και μίσος να βυθιστεί στην καρδιά του.

*

Τα κυνηγόσκυλα παίζουν ακόμα στην αυλή, αλ-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

λά το θήραμά τους δεν θα ξεφύγει, όσο γρήγορα κι αν τρέχει ήδη μέσα στο δάσος.

*

Ο τρόπος που έχεις ανασκουμπωθεί για αυτό τον κόσμο είναι γελοίος.

*

Όσο περισσότερα άλογα βάζεις στη δουλειά, τόσο πιο γρήγορα προχωράει – μ' άλλα λόγια, δεν αποσπάται το πάτωμα απ' το κρηπίδωμά του, πράγμα αδύνατον, αλλά σχίζονται τα λουριά κι έχουμε σαν αποτέλεσμα ένα χαρούμενο, ανεμπόδιο ταξίδι.

*

Η λέξη «sein» σημαίνει δύο πράγματα στα γερμανικά: «υπάρχω» και «ανήκω σ' εκείνον».

*

Τους δόθηκε η επιλογή να γίνουν βασιλιάδες ή οι αγγελιοφόροι του βασιλιά. Όπως συμβαίνει με τα παιδιά, ήθελαν όλα να γίνουν αγγελιοφόροι. Αυτός είναι ο λόγος που υπάρχουν μόνο αγγελιοφόροι, εφορμούν στον κόσμο και, μια που δεν υπάρχουν βασιλιάδες, φωνάζουν τα χωρίς νόημα

πια μηνύματά τους ο ένας στον άλλο. Ευχαρίστως θα τερμάτιζαν την οικτρή ζωή τους, αλλά δεν τολμούν να το κάνουν λόγω του όρκου πίστεως που έχουν δώσει.

*

Το να πιστεύεις στην πρόοδο δεν σημαίνει πως πιστεύεις ότι μέχρι τώρα έχει γίνει οποιαδήποτε πρόοδος. Αυτό δεν θα ήταν πίστη.

*

Ο Α. είναι δεξιότεχνης, μάρτυράς του ο ουρανός.

*

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει χωρίς μια μόνιμη πίστη σε κάτι ακατάλυτο μέσα του, μολονότι αυτό το ακατάλυτο στοιχείο όσο και η πίστη μπορεί να παραμένουν μονίμως κρυμμένα από εκείνον. Ένας από τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να εκφραστεί αυτή η διαρκής απόκρυψη είναι η πίστη σε έναν προσωπικό θεό.

*

Η μεσολάβηση του φιδιού ήταν απαραίτητη: το

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

Κακό μπορεί να ξελογιάσει τον άνθρωπο, αλλά δεν μπορεί να γίνει άνθρωπος.

*

Στη διαμάχη μεταξύ του εαυτού σου και του κόσμου, υποστήριξε τον κόσμο.

*

Δεν πρέπει να σφετεριζόμαστε από κανέναν τίποτα, ούτε καν από τον κόσμο ή τη νίκη του.

*

Δεν υπάρχει τίποτε άλλο εκτός από έναν πνευματικό κόσμο· αυτό που αποκαλούμε «κόσμος των αισθήσεων» είναι το κακό μέσα στον πνευματικό κόσμο, και αυτό που αποκαλούμε κακό είναι μόνο μια αναγκαιότητα της στιγμής μέσα στην αιώνια εξέλιξή μας.

Με τα πιο δυνατά φώτα, μπορεί κανείς να διαλύσει τον κόσμο. Για τ' αδύναμα μάτια γίνεται συμπαγής, για πιο αδύναμα αποκτά γροθιάς, γι' ακόμα πιο αδύναμα γίνεται ντροπαλός και συντρίβει όποιον τολμήσει να τον κοιτάξει.

*

Όλα είναι απάτη: το ν' αναζητάς το ελάχιστο της ψευδαίσθησης, το να παραμένεις στο φυσιολογικό επίπεδο, το να επιδιώκεις το μέγιστο. Στην πρώτη περίπτωση εξαπατάς το Καλό, προσπαθώντας να το καταστήσεις εξαιρετικά ευαπόκτητο, και το Κακό, επιβάλλοντάς του δυσμενείς όρους αναμέτρησης. Στη δεύτερη περίπτωση εξαπατάς το Καλό, διότι δεν πασχίζεις γι' αυτό ούτε καν με επίγειους όρους. Στην τρίτη περίπτωση εξαπατάς το Καλό, απομακρυνόμενος τα μέγιστα από αυτό, και το Κακό, ελπίζοντας να το κάνεις ανίσχυρο διά της ενισχύσεώς του στο έπακρον. Θα φαινόταν λοιπόν προτιμυτέα η δεύτερη περίπτωση, αφού το Καλό εξαπατάται όπως και να 'χει, ενώ σ' αυτή την περίπτωση, φαινομενικά τουλάχιστον, το Κακό δεν εξαπατάται.

*

Υπάρχουν ερωτήματα που δεν θα μπορούσαμε ποτέ να παρακάμψουμε αν δεν είχαμε απαλλαγεί από αυτά χάρη στην ίδια μας τη φύση.

*

Καθόσον οτιδήποτε δεν υπάγεται στη γλώσσα του κόσμου των φαινομένων μπορεί να χρησιμο-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

ποιηθεί μόνο υπαινικτικά, αλλά ποτέ έστω και κατά προσέγγιση συγκριτικά, αφού, αν και αντιστοιχεί στον φαινομενικό κόσμο, αφορά μόνο την ιδιότητα και τις σχέσεις της.

*

Ψεύδεσαι όσο το δυνατόν λιγότερο μόνο όταν ψεύδεσαι όσο λίγο γίνεται, όχι όταν έχεις την ελάχιστη δυνατή ευκαιρία για να το κάνεις.

*

Μια σκάλα που δεν έχει γουβιάσει από τα πατήματα είναι, από τη δική της άποψη, απλώς κάτι το ψυχρά συναρμολογημένο από ξύλο.

*

Όποιος αποκηρύσσει τον κόσμο πρέπει να αγαπάει όλους τους ανθρώπους, γιατί αποκηρύσσει και τον δικό τους κόσμο. Έτσι αρχίζει να παίρνει μια ιδέα της πραγματικής φύσης του ανθρώπου, ο οποίος δεν μπορεί παρά να είναι αγαπτός, με την προϋπόθεση ότι κάποιος το αξίζει.

*

Όποιος σ' αυτό τον κόσμο αγαπά τον γείτονά του δεν κάνει ούτε μεγαλύτερο ούτε μικρότερο

κακό από όποιον σ' αυτό τον κόσμο αγαπά τον εαυτό του. Παραμένει μόνο το ερώτημα εάν το πρώτο είναι δυνατόν να γίνει.

*

Το γεγονός ότι δεν υπάρχει τίποτε άλλο εκτός από έναν πνευματικό κόσμο, μας αποστερεί την ελπίδα και μας δίνει τη βεβαιότητά μας.

*

Η τέχνη μας συνίσταται στο να θαμπωνόμαστε από την αλήθεια: Το φως που, αφού πέσει πάνω στην αλλόκοτη μάσκα αποτραβιέται, είναι αληθές, και τίποτ' άλλο.

*

Η εκδίωξη από τον Παράδεισο είναι, ως προς την κύρια πλευρά της, αιώνια. Έτσι, είναι αλήθεια ότι η εκδίωξη από τον Παράδεισο είναι οριστική και η ζωή στον κόσμο αναπόφευκτη, ωστόσο η αιώνια φύση αυτού του γεγονότος δεν μας δίνει μόνο την πιθανότητα να παραμείνουμε στον Παράδεισο μονίμως, αλλά σημαίνει επίσης ότι μπορεί πράγματι να είμαστε μονίμως εκεί, ανεξάρτητα αν εμείς εδώ το ξέρουμε ή όχι.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

*

Είναι ένας ελεύθερος και ασφαλής κάτοικος της γης, γιατί είναι δεμένος με μια αλυσίδα αρκετά μακριά ώστε να του επιτρέπει την πρόσβαση σε όλα τα γήινα βασίλεια, αλλά όχι τόσο μακριά ώστε να τον τραβήξει οτιδήποτε πέραν των γήινων ορίων. Ταυτόχρονα, όμως, είναι ένας ελεύθερος και ασφαλής κάτοικος του ουρανού, γιατί είναι επίσης δεμένος με μία παρόμοια ουράνια αλυσίδα. Έτσι, αν θέλει να κατέβει κάτω στη γη, πνίγεται από τη λαιμαριά του ουρανού· αν θέλει ν' ανέβει στον ουρανό, πνίγεται από τη λαιμαριά της γης. Και παρ' όλα αυτά, έχει όλες τις δυνατότητες κι αντιλαμβάνεται την κατάσταση. Πράγματι, φτάνει μέχρι το σημείο ν' αρνείται να αποδώσει το όλο πράγμα σε λάθος κατά το αρχικό αλυσοδέσιμο.

*

Κυνηγάει τα γεγονότα σαν ένας αρχάριος που μαθαίνει να πατινάρει και που, επιπλέον, εξασκείται σε κάποιο απαγορευμένο μέρος.

*

FRANZ KAFKA

Τι πιο ευχάριστο από την πίστη σε έναν οικιακό θεό!

*

Θεωρητικά, υπάρχει η δυνατότητα της τέλει ευτυχίας: Να πιστεύει, δηλαδή, κάποιος στο ακατάλυτο στοιχείο μέσα του και όχι να πασχίζει να το φτάσει.

*

Το Ακατάλυτο είναι ένα· είναι κάθε μεμονωμένο ανθρώπινο ον και ταυτόχρονα είναι κοινό σε όλους, εξ ου και η απαρámλλη δύναμη των δεσμών που ενώνουν την ανθρωπότητα.

*

Στον ίδιο άνθρωπο υπάρχουν αντιλήψεις που, παρά την πλήρη τους ανομοιότητα, αναφέρονται στο ίδιο ακριβώς αντικείμενο, κι έτσι το μόνο που μπορεί να συμπεράνει κάποιος είναι ότι υπάρχουν διαφορετικά υποκείμενα μέσα στον ίδιο άνθρωπο.

*

Καταβροχθίζει τα ψίχουλα που πέφτουν απ' το ίδιο του το τραπέζι· αυτό σημαίνει ότι είναι πράγ-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

ματι πιο ικανοποιημένος από κάθε άλλον για λίγο, αλλά ξεχνάει πώς να τρώει στο τραπέζι· αυτό, όμως, σημαίνει πως τότε δεν υπάρχουν ούτε άλλα ψίχουλα.

*

Αν αυτό που υποτίθεται ότι καταστράφηκε στον Παράδεισο ήταν καταλυτό, τότε δεν ήταν αποφασιστικής σημασίας· αλλά αν ήταν ακατάλυτο, τότε ζούμε μέσα σε μια ψευδή πίστη.

*

Δοκίμασε τον εαυτό σου με την ανθρωπότητα. Τούτη η δοκιμή κάνει όποιον αμφιβάλλει ν' αμφιβάλλει, όποιον πιστεύει να πιστεύει.

*

Αυτό το συναίσθημα: «Εδώ δεν θα αγκυροβολήσω», κι αμέσως να νιώθεις τη θάλασσα να φουσκώνει γύρω σου.

Μια ξαφνική μεταστροφή. Προσεκτικά, φοβισμένα, αισιόδοξα, η απάντηση περιφέρεται γύρω από την ερώτηση, ψάχνει απελπισμένα στο αδιapέραστο πρόσωπό της, την ακολουθεί στα πιο πα-

ράλογα μονοπάτια, δηλαδή στα μονοπάτια που οδηγούν όσο το δυνατόν πιο μακριά από την απάντηση.

*

Η συναναστροφή με τους άλλους παρασύρει κάποιον στο να παρατηρεί τον εαυτό του.

*

Το πνεύμα απελευθερώνεται μόνο όταν παύει να είναι δεκανίκι.

*

Ο σαρκικός έρωτας μας κάνει να μη βλέπουμε τον ουράνιο έρωτα· μόνος του δεν θα μπορούσε να το κάνει αυτό, επειδή όμως έχει ασυνείδητα μέσα του το στοιχείο του ουράνιου έρωτα, μπορεί.

*

Η αλήθεια είναι αδιαίρετη και, άρα, δεν μπορεί να αναγνωρίσει τον εαυτό της· όποιος θέλει να την αναγνωρίσει πρέπει να ανήκει στο ψέμα.

*

Κανείς δεν μπορεί να επιθυμεί αυτό που είναι

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

τελείως ζημιογόνο για κείνον. Αν, παρ' όλα αυτά, στην περίπτωση ενός συγκεκριμένου ατόμου μοιάζει να συμβαίνει αυτό –και ίσως πάντα να μοιάζει έτσι–, ετούτο εξηγείται από το γεγονός ότι υπάρχει κάποιος μέσα στο άτομο ο οποίος επιθυμεί αυτό που είναι ομολογουμένως ωφέλιμο για αυτόν τον κάποιον, αλλ' ωστόσο βαριά ζημιογόνο για ένα δεύτερο κάποιον που τον έχουν φέρει εν μέρει για να κρίνει την υπόθεση. Αν το άτομο είχε ταχθεί από την αρχή με το μέρος αυτού του δεύτερου κάποιου, και όχι μόνο όταν έχει σημάνει η ώρα να κριθεί η υπόθεση, τότε ο πρώτος κάποιος θα αποσυρόταν, και μαζί μ' αυτόν και η επιθυμία.

*

Γιατί παραπονιόμαστε για το προπατορικό αμάρτημα; Δεν ήταν εξαιτίας του που εκδιωχθήκαμε από τον Παράδεισο, αλλά εξαιτίας του Δένδρου της Ζωής, που δεν έπρεπε να φάμε από αυτό.

*

Είμαστε αμαρτωλοί όχι μόνο επειδή έχουμε φάει από το Δένδρο της Γνώσεως, αλλά κι επειδή δεν έχουμε φάει ακόμα από το Δένδρο της Ζωής.

Η κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε είναι αμαρτωλή, ανεξάρτητα από την ενοχή.

*

Δημιουργηθήκαμε για να ζήσουμε στον Παράδεισο, και ο Παράδεισος σχεδιάστηκε για να μας εξυπηρετήσει. Ο σκοπός μας άλλαξε. Πουθενά δεν αναφέρεται, όμως, ότι το ίδιο συνέβη και με τον σκοπό του Παραδείσου.

*

Το Κακό είναι η ακτινοβολία της ανθρώπινης συνείδησης σε ορισμένες μεταβατικές καταστάσεις. Δεν πρόκειται ακριβώς για τον κόσμο των αισθήσεων, που είναι απλώς μια εξωτερική όψη, αλλά για το κακό του, που αναμφίβολα συνιστά τον κόσμο των αισθήσεων στα μάτια μας.

*

Από την Πτώση και μετά έχουμε, ουσιαστικά, όλοι την ίδια ικανότητα να γνωρίζουμε το Καλό και το Κακό· κι ωστόσο, είναι ακριβώς σ' αυτό το σημείο που προσπαθούμε να ξεπεράσουμε τους συνανθρώπους μας. Οι πραγματικές διαφορές, όμως, αρχίζουν μόνο στη μακρινή πλευρά αυτής

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

της γνώσεως. Αν φαίνεται πως ισχύει το αντίθετο, αυτό οφείλεται στο εξής: Κανείς δεν μπορεί να είναι ικανοποιημένος με μόνη τη γνώση, αλλά πρέπει να προσπαθεί να ενεργεί σύμφωνα με αυτήν. Αλλά δεν είναι προικισμένος με τη δύναμη για να το κάνει αυτό, και άρα πρέπει να καταστρέψει τον εαυτό του, έστω και με κίνδυνο να μην αποκτήσει ούτε κι έτσι την απαραίτητη δύναμη, καθώς δεν του απομένει τίποτ' άλλο εκτός από αυτή την τελευταία προσπάθεια. (Αυτή είναι, εξάλλου, και η σημασία της απειλής του θανάτου που σχετίζεται με την απαγόρευση να φάμε από το Δένδρο της Γνώσεως· ίσως να είναι και η πρωταρχική σημασία του σωματικού θανάτου). Αυτή, λοιπόν, την προσπάθεια φοβάται να την κάνει· θα προτιμούσε να καταργήσει τη γνώση του Καλού και του Κακού (ο όρος «Πτώση» προέρχεται από αυτόν το φόβο). Αλλά εκείνο που συνέβη κάποτε δεν μπορεί να σβηστεί, μπορεί μόνο να μουντζουρωθεί. Διό και γεννιούνται οι δικαιολογίες. Ο κόσμος είναι γεμάτος από αυτές· πράγματι, ολόκληρος ο ορατός κόσμος δεν είναι ίσως τίποτα περισσότερο ή λιγότερο παρά η αυτοδικαιολόγηση του ανθρώπου στην επιθυμία του να βρει μια στιγ-

μή ειρήνης. Μια προσπάθεια να μεταμφιεστεί το γεγονός ότι η γνώση έχει ήδη δοθεί, να γίνει η γνώση ένας στόχος εισέτι προς επίτευξιν.

*

Μια πίστη σαν λαιμπτόμος, τόσο βαριά, τόσο ελαφριά.

*

Ο θάνατος είναι μπροστά μας, σαν ένα αντίγραφο της Μάχης του Αλεξάνδρου* κρεμασμένο στον τοίχο της σχολικής αίθουσας. Εκείνο που έχει σημασία είναι ότι πρέπει, ήδη στην πορεία αυτής της ζωής, να συγκαλύπτουμε αυτόν τον πίνακα με τις πράξεις μας ή ακόμα και να τον εξαφανίζουμε τελείως.

*

Δύο πιθανότητες: είτε να κάνεις τον εαυτό σου απειροελάχιστα μικρό, ή να είσαι έτσι. Το πρώτο είναι η τελείωση, επομένως η αδράνεια· το δεύτερο είναι η αρχή, επομένως η δράση.

*

---

* Εννοείται ο πίνακας του Γερμανού ζωγράφου Άλμπρεχτ Αλντόρφερ, ο οποίος είχε ως θέμα τη μάχη στην Ισσό (Σ.τ.Μ.).

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

Προς αποφυγὴν λεκτικῆς σύγχυσης: αὐτὸ που προορίζεται νὰ καταστραφεί ενεργά πρέπει πρωτίστως νὰ ἔχει πιαστεί γερὰ ὅ,τι κομματιάζεται κομματιάζεται, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ καταστραφεί.

*

Ἡ πρώτη λατρεία τῶν εἰδώλων ἦταν ἀσφαλῶς ἓνας φόβος τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ, συναφῶς πρὸς αὐτὸ, φόβος τῆς ἀναγκαιότητος τῶν πραγμάτων καὶ, συναφῶς πρὸς αὐτὸ, φόβος τῆς εὐθύνης γιὰ τὰ πράγματα. Αὐτὴ ἡ εὐθύνη ἔμοιαζε τόσο τεράστια, ὥστε οἱ ἄνθρωποι οὔτε καν τόλμησαν νὰ τὴν φορτώσουν σὲ ἓνα μόνον ὑπερανθρώπινον, γιὰτὶ ἡ μεσολάβησις ἐνὸς μόνου ὄντος δὲν θα εἶχε ελαφρύνει ἀρκετὰ τὴν ἀνθρώπινη εὐθύνη, ἡ σχέση μὲ ἓνα μόνον ὄν θα ἦταν πάλι βαθύτατα μολυσμένη μὲ τὴν εὐθύνη. Γι' αὐτὸ καὶ δόθηκε σὲ κάθε πρᾶγμα ἡ εὐθύνη τοῦ εαυτοῦ τοῦ καὶ, τὸ κυριότερον, δόθηκε ἐπίσης σ' αὐτὰ τὰ πράγματα ἓνα μέρος τῆς ἀνθρώπινης εὐθύνης.

*

Ποτέ πᾶ ψυχολογία!

*

Δυο καθήκοντα στην αφετηρία της ζωής σου:
Να περιορίζεις όλο και περισσότερο την τροχιά σου, και να ελέγχεις διαρκώς κατά πόσον κρύβεται κάπου έξω από αυτήν.

*

Το Κακό βρίσκεται μερικές φορές στα χέρια μας ως εργαλείο· είτε το αναγνωρίζουμε είτε όχι, μπορούμε, αν έχουμε τη σχετική θέληση, να το παραμερίσουμε χωρίς να συναντήσουμε αντίσταση.

*

Οι καρές αυτής της ζωής δεν είναι της ζωής, αλλά ο δικός μας φόβος ν' ανυψωθούμε σε μian ανώτερη ζωή· τα βάσανα αυτής της ζωής δεν είναι της ζωής, αλλά ο δικός μας αυτοβασανισμός εξαιτίας αυτού του φόβου.

*

Μόνο εδώ τα δεινά είναι δεινά. Όχι με την έννοια ότι αυτοί που υποφέρουν εδώ θα ανυψωθούν κάπου αλλού λόγω των δεινών τους, αλλά με την έννοια ότι αυτό που σ' ετούτο τον κόσμο απο-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

καλείται δεινό, σ' έναν άλλο κόσμο, απaráλλακτο και απλώς απελευθερωμένο από τον εαυτό του, είναι ευδαιμονία.

*

Η ιδέα της άπειρης διεύρυνσης και πληρότητας του σύμπαντος είναι αποτέλεσμα τής μέχρις εσχάτων ανάμειξης φιλόπονης δημιουργίας και αυτοενατένισης.

*

Πόσο περισσότερο πειστική κι από την πιο ακράδατη βεβαιότητα για το αμαρτωλό της τωρινής μας κατάστασης είναι και η ελάχιστη, έστω, βεβαιότητα για μια ενδεχόμενη αιώνια δικαίωση της εγκόσμιας ύπαρξής μας. Και μόνη η δύναμη αντοχής αυτής της δεύτερης πεποίθησης, που μέσα στην αγνότητά της εμπεριέχει ολοκληρωτικά την πρώτη, αποτελεί το μέτρο της πίστης.

Πολλοί θεωρούν ότι, εκτός από τη μεγάλη βασική φενάκη, υπάρχει σε κάθε ατομική περίπτωση μια ειδική μικρή φενάκη η οποία παρέχεται επιπροσθέτως για λογαριασμό τους· με άλλα λόγια, πως, όταν παρουσιάζεται μια ερωτική ίντρι-

γκα στη σκηνή, η πθοποιός, εκτός από το ψεύτικο χαμόγελο που χαρίζει στον σύζυγό της, χαρίζει επίσης κι ένα απατηλότερο χαμόγελο στον εξέχοντα θεατή που κάθεται στην κορυφή του εξώστη. Το πράγμα πάει πολύ μακριά.

*

Μπορεί να υπάρξει γνώση του διαβολικού, αλλά όχι πίστη σ' αυτό, γιατί περισσότερο διαβολικό από αυτό που είναι ήδη παρόν δεν υπάρχει.

*

Η αμαρτία έρχεται πάντα στα φανερά και μπορεί να γίνει αμέσως αντιληπτή από τις αισθήσεις. Παρουσιάζεται πάνω στις ρίζες της και δεν χρειάζεται εξαγωγή.

*

Όλα τα βάσανα που υπάρχουν γύρω μας πρέπει να τα υποστούμε κι εμείς οι ίδιοι. Δεν έχουμε όλοι ένα σώμα, αλλά έχουμε έναν τρόπο που μεγαλώνουμε, κι αυτό μας κάνει να διερχόμαστε όλα τα βάσανα, με τη μία ή την άλλη μορφή. Όπως το παιδί εξελίσσεται μέσα από όλα τα στάδια της ζωής μέχρι τα γεράματα και τον θάνατο (και,

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

κατά βάση, το κάθε στάδιο μοιάζει αποκομμένο από το προηγούμενο, είτε το νοσταλγούμε είτε το φοβόμαστε), έτσι ακριβώς εξελισσόμαστε (δεμένοι με την ανθρωπότητα όχι λιγότερο βαθιά απ' ό,τι με τους εαυτούς μας) μέσα απ' όλα τα βάσανα αυτού του κόσμου. Δεν υπάρχει περιθώριο για δικαιοσύνη σ' αυτό το πλαίσιο, αλλά ούτε και περιθώριο για φόβο των βασάνων ή για να τους δοθεί μια θετική σημασία.

*

Μπορείς να κρατηθείς μακριά από τα βάσανα αυτού του κόσμου –αυτό είναι δικαίωμά σου να το κάνεις κι ανταποκρίνεται στη φύση σου–, ίσως όμως αυτή η άμυνα είναι το μόνο βάσανο που θα μπορούσες να αποφύγεις.

*

Ο άνθρωπος έχει ελεύθερη βούληση, και αυτή είναι τριών ειδών:

Κατ' αρχάς, ήταν ελεύθερος όταν όρισε τη ζωή του· τώρα, βέβαια, δεν μπορεί να γυρίσει πίσω, γιατί δεν είναι πια το ίδιο πρόσωπο που την όρισε, εκτός ίσως υπό τη σχετική έννοια ότι πραγματοποιεί με τη ζωή του αυτά που όρισε.

Δεύτερον, είναι ελεύθερος να επιλέξει τον τρόπο και την κατεύθυνση της εξελικτικής του πορείας μέσα στη ζωή του.

Τρίτον, είναι ελεύθερος κατά το ότι, όντας ο άνθρωπος που θα ξαναγίνει κάποτε, έχει τη βούληση να δοκιμάσει στη ζωή του όλες τις περιστάσεις κι έτσι να βρει το δρόμο προς τον εαυτό του, και κυρίως να διανύσει τη ζωή πραγματικά από τη διαδρομή της επιλογής του, που όμως θα είναι οπωσδήποτε τόσο λαβυρινθώδης, ώστε δεν θα αφήνει κανένα σημείο αυτής της ζωής ανέγγιχτο.

Αυτές είναι οι τρεις πλευρές της ελεύθερης βούλησης, αλλά, επειδή είναι παρούσες ταυτόχρονα, δημιουργούν μία ενότητα, και μάλιστα τόσο ολοκληρωμένη κατά βάθος, ώστε δεν αφήνει περιθώρια για καμία βούληση, είτε ελεύθερη είτε όχι.

*

Οι παντός είδους σειρήνες αυτού του κόσμου και η ένδειξη που μας εγγυάται ότι αυτός ο κόσμος είναι μόνο κάτι μεταβατικό, αποτελούν ένα και το αυτό πράγμα. Και δικαίως, γιατί μόνο έτσι μπορεί ο κόσμος να μας ξελογιάζει κατά τρόπο

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

σύμμορφο προς την αλήθεια. Το χειρότερο, όμως, είναι ότι άπαξ και συντελεστεί το ξελόγιασμα, λησμονούμε την εγγύηση, κι έτσι στην πραγματικότητα το Καλό μάς παρασύρει στο Κακό, σαν το βλέμμα της γυναίκας προς το κρεβάτι της.

*

Η ταπεινοφροσύνη δίνει στον καθένα, ακόμα και σ' εκείνον που βρίσκεται στην απόγνωση της μοναξιάς, την πιο δυνατή σχέση με τον συνάνθρωπό του, αν και, βέβαια, μόνο στην περίπτωση ολοκληρωτικής και διαρκούς ταπεινοφροσύνης. Μπορεί να το κάνει αυτό γιατί είναι η πραγματική γλώσσα της προσευχής, η λατρεία και συγχρόνως η πιο δυνατή ένωση. Η σχέση κάποιου με τον συνάνθρωπό του είναι σχέση προσευχής, η σχέση με τον εαυτό του είναι σχέση πάλης, αγώνα· από την προσευχή αντλούμε το σθένος για ν' αγωνιστούμε.

Μπορείς να γνωρίζεις τίποτ' άλλο, λοιπόν, από φενάκη; Αν ποτέ η φενάκη καταστραφεί, δεν πρέπει επ' ουδενί λόγω να κοιτάξεις προς το μέρος της, γιατί θα γίνεις στήλη άλατος.

*

Όλοι είναι πολύ ευγενικοί με τον Α., περίπου όπως προσπαθεί κανείς να διαφυλάξει ένα θαυμάσιο τραπέζι μπιλιάρδου ακόμα κι από τους καλούς παίκτες, ώσπου φτάνει η στιγμή – ο μεγάλος παίκτης, ο οποίος εξετάζει προσεκτικά την επιφάνεια του τραπεζιού, δεν ανέχεται καμιά πρώτη μη ατέλεια, αλλά μετά, όταν αρχίσει το παιχνίδι ο ίδιος, ρίχνεται σ' αυτό με αδυσώπητη μανία.

*

«Αλλά μετά επέστρεψε στη δουλειά του, σαν να μην είχε συμβεί τίποτα». Ιδού ένα σχόλιο που μας είναι οικείο μέσα από μια ακαθόριστη αφθονία παλιών ιστοριών, αν και μπορεί να μην ισχύει για καμία από αυτές.

*

«Δεν μπορεί να πει κανείς ότι μας λείπει η πίστη. Ακόμα και το ίδιο το γεγονός της ζωής μας ενέχει μια γόμωση πίστεως η οποία είναι αδύνατο να αγνοηθεί».

«Πού είναι η έννοια της πίστεως εδώ; Απλώς, δεν μπορεί κάποιος να μη ζει».

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

«Ακριβώς σ' αυτό το "απλώς δεν μπορεί" έγκειται η παράλογη δύναμη της πίστεως· παίρνει σάρκα και οστά με τη μορφή αυτής της άρνησης».

Δεν είναι απαραίτητο να φύγεις από το σπίτι. Μείνε στο τραπέζι σου και άκου. Μην ακούς καν, περίμενε μόνο. Μην περιμένεις καν, μείνε τελείως ήρεμος και μόνος. Ο κόσμος θα παρουσιαστεί μπροστά σου για να αποκαλυφθεί, δεν μπορεί να κάνει αλλιώς, θα σπαρταράει εκστασιασμένος στα πόδια σου.

ΣΕ ΤΡΙΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ:
ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ
ΤΟΥ 1920

6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ό,τι κάνει του φαίνεται ασυνήθιστα καινούριο. Αν δεν υπήρχε η φρεσκάδα της ζωής, τότε αναπόφευκτα –κι αυτός το ξέρει– η πραγματική αξία της ζωής θα παραβαλλόταν με κάτι από τον αρχαίο λάκκο της κόλασης. Αυτή η φρεσκάδα, όμως, τον ξεγελάει: τον κάνει να ξεχνά ετούτο το γεγονός ή ν' αδιαφορεί γι' αυτό, ή, πάλι, να το αναγνωρίζει με απάθεια. Γιατί, σε τελική ανάλυση, το σήμερα είναι αναμφισβήτητα η τρέχουσα ετούτη μέρα, από την οποία ξεκινά η πρόοδος για να πάει ένα βήμα παραπέρα.

*

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

9 Ιανουαρίου

Δεισιδαιμονία, αρχές και μέσα που καθιστούν τη ζωή δυνατή: Κερδίζει κανείς την κόλαση της αρετής περνώντας μέσ' απ' τον παράδεισο των παθών. Είναι τόσο εύκολο; Τόσο απεχθές; Τόσο ανέφικτο; Η δεισιδαιμονία είναι κάτι το απλούστατο.

10 Ιανουαρίου

Ένα κομμάτι, σαν ολόκληρη φέτα, έχει αποκοπεί από το πίσω μέρος του κεφαλιού του. Ο ήλιος, και μαζί του ολόκληρος ο κόσμος, βλέπουν μέσα στο κεφάλι του. Αυτό τον ενοχλεί, τον αποσπά από την εργασία του και, επιπλέον, τον εκνευρίζει επειδή αυτός είναι ο μόνος που αποκλείεται από το θέαμα.

*

Το προαίσθημα κάποιου ότι τελικά θ' απελευθερωθεί δεν διαψεύδεται αν την επόμενη μέρα η φυλάκισή του παραμείνει απaráλλακτη, ή αν στην πράξη ενταθεί, ή ακόμη αν του δηλωθεί ρητά πως αυτή δεν θα τελειώσει ποτέ. Αντιθέτως, όλα αυτά μπορεί ν' αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση της τελικής απελευθέρωσης.

*

Για καμία περίπτωση δεν είναι επαρκώς προετοιμασμένος, αλλά δεν μπορεί να κατηγορήσει τον εαυτό του γι' αυτό, διότι πού μπορεί να βρει κάποιος χρόνο για να προετοιμαστεί σ' αυτή τη ζωή, που τόσο ανελέητα του ζητάει να είναι προετοιμασμένος την κάθε στιγμή; Και, ακόμα και αν υπήρχε χρόνος, πώς μπορεί κάποιος να προετοιμαστεί αν δεν γνωρίζει το καθήκον του· με άλλα λόγια, πώς μπορεί ποτέ κάποιος να ανταποκριθεί σε οποιοδήποτε φυσικό καθήκον, σε οποιοδήποτε καθήκον που δεν έχει επινοηθεί τεχνητά; Και γι' αυτόν, το λόγο, έχει από καιρό αποτύχει. Παραδόξως, πράγμα όμως αρκετά καθησυχαστικό, γι' αυτό ακριβώς ήταν ήκιστα προετοιμασμένος.

*

Έχει βρει το υπομύχλιο του Αρχιμήδη, αλλά το χρησιμοποιεί εναντίον του· προφανώς, του επιτρέπει να το ανακαλύψει με αυτή την προϋπόθεση.

13 Ιανουαρίου

Ό,τι κάνει του φαίνεται ασυνήθιστα καινού-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

ριο, ταυτόχρονα όμως, εξαιτίας αυτής της απίστευτης πλημμύρας του καινούριου, του φαίνεται επίσης ασυνήθιστα απλοϊκό, μόλις και μετά βίας ανεκτό, ανίκανο να βρει τη θέση του στην ιστορία σπάζοντας την αλυσίδα των γενεών, κόβοντας για πρώτη φορά στην πιο βαθιά της αρχή τη μουσική του κόσμου, που μέχρι τότε μπορούσε τουλάχιστον να εικάζεται. Μερικές φορές, μέσα στην αλαζονεία του, ανησυχεί περισσότερο για τον κόσμο παρά για τον εαυτό του.

*

Θα μπορούσε ν' αποσυρθεί σε μια φυλακή. Το να καταλήξει κρατούμενος, αυτό θ' αποτελούσε ένα σκοπό για τη ζωή. Αυτός, όμως, βρισκόταν μέσα σ' ένα ανοιχτό κλουβί. Μέσα κι έξω, περνώντας ανάμεσα απ' τις σιδερένιες βέργες, κυλούσε η τύρβη του κόσμου, αδιάφορα, κυριαρχικά, σαν στο σπίτι της· ο κρατούμενος ήταν πρακτικώς ελεύθερος, μπορούσε να συμμετάσχει στα πάντα, τίποτε απ' όσα συνέβαιναν έξω δεν του ξέφευγε, μπορούσε ακόμα και να είχε εγκαταλείψει το κλουβί, άλλωστε τα σίδηρα είχαν μεγάλη απόσταση μεταξύ τους, δεν ήταν καν έγκλειστος.

*

Έχει την αίσθηση ότι απλώς και μόνο με το να ζει παρεμποδίζει τον ίδιο του το δρόμο. Από αυτή την παρεμπόδιση, ωστόσο, αντλεί την απόδειξη ότι είναι ζωντανός.

14 Ιανουαρίου

Τον εαυτό του τον γνωρίζει, τους άλλους τους πιστεύει· τα πάντα διαμελίζονται για κείνον από αυτή την αντίθεση.

*

Δεν είναι ούτε θαρραλέος, ούτε απερίσκεπτος. Ούτε, όμως, και φοβισμένος. Μια ελεύθερη ζωή δεν θα τον τρώμαζε. Τώρα, μια τέτοια ζωή δεν του έχει παραχωρηθεί, αλλά κι αυτό δεν τον ανησυχεί· πράγματι, δεν ανησυχεί καθόλου για τον εαυτό του. Υπάρχει όμως κάποιος, τελείως άγνωστός του, που ανησυχεί ιδιαίτερα και συνέχεια γι' αυτόν και μόνο γι' αυτόν. Οι ανησυχίες αυτού του κάποιου, και ιδίως ο μόνιμος χαρακτήρας τους, του προκαλούν ένα σωρό βασανιστικούς πονοκεφάλους στις πιο ήσυχες στιγμές του.

*

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

Ζει σαν την εβραϊκή διασπορά. Τα στοιχεία του, μια ελεύθερα περιπλανώμενη ορδή, αλωνίζουν στον κόσμο. Και μόνο επειδή το δωμάτιό του ανήκει επίσης στον κόσμο, τα βλέπει μερικές φορές από μακριά. Πώς είναι δυνατόν να είναι υπεύθυνος γι' αυτά; Μπορεί αυτό ν' αποκαλείται ακόμα ευθύνη;

*

Τα πάντα, ακόμα και το πιο κοινότοπο πράγμα, όπως το σερβίρισμα στο εστιατόριο, πρέπει να τα πετυχαίνει με τη βία, με τη βοήθεια της αστυνομίας. Αυτό στερεί τη ζωή από κάθε παρηγοριά.

17 Ιανουαρίου

Το κόκαλο του μετώπου του, του κλείνει το δρόμο (ματώνεται κοπανώντας συνεχώς το ίδιο του το μέτωπο).

*

Νιώθει φυλακισμένος πάνω σ' αυτή τη γη, νιώθει έγκλειστος· η μελαγχολία, η αδυναμία, οι αρρώστιες, οι ακαλίνωτες ψευδαισθήσεις τού κρατούμενου ξεσπούν μέσα του· καμιά παρηγοριά δεν μπορεί να τον βοηθήσει, για τον απλούστατο

λόγο ότι είναι απλώς μια παρηγοριά, μια καλόκαρδη, σχιζοφρενική παρηγοριά ενώπιον του ωμού γεγονότος της φυλάκισης. Αν όμως τον ρωτήσουν τι θέλει πραγματικά, δεν μπορεί να απαντήσει, γιατί –κι αυτό είναι ένα από τα ισχυρότερα επιχειρήματά του– δεν έχει ιδέα της ελευθερίας.

*

Μερικοί αρνούνται την ύπαρξη της δυστυχίας δείχνοντας τον ήλιο· αυτός αρνείται την ύπαρξη του ήλιου δείχνοντας τη δυστυχία.

*

Έχει δύο αντιπάλους· ο ένας τον πιάζει από πίσω, από τις καταβολές του, ο δεύτερος του φράζει το δρόμο μπροστά. Παλεύει και με τους δύο. Στην πραγματικότητα, ο πρώτος τον υποστηρίζει στη μάχη του με τον δεύτερο, γιατί θέλει να τον σπρώξει μπροστά, και, με τον ίδιο τρόπο, ο δεύτερος τον υποστηρίζει στη μάχη του με τον πρώτο, διότι φυσικά τον οδηγεί προς τα πίσω. Αυτά όμως ισχύουν μόνο θεωρητικά· γιατί, δεν είναι μόνο οι δύο αντίπαλοι παρόντες, αλλά και ο ίδιος, και ποιος μπορεί στ' αλήθεια να εκφράσει τις δικές του προθέσεις.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

*

Έχει πολλούς δικαστές, μοιάζουν με σμήνος από πουλιά που κουρνιάζουν στο δέντρο. Οι φωνές τους ανακατεύονται, οι ερωτήσεις, ανάλογες με τον βαθμό και την αρμοδιότητά τους, συγχέονται απελπιστικά, και υπάρχει επίσης μια συνεχής αλλαγή θέσεων. Ωστόσο μπορεί κανείς να ξεχωρίσει ορισμένους ανάμεσά τους [υπάρχει ένας, λόγου χάρη, που υποστηρίζει την άποψη ότι αν κάποιος περάσει στην πλευρά του Καλού, σώζεται πάραυτα, ασχέτως του τι έχει κάνει στο παρελθόν και του τι θα κάνει στο μέλλον].

*

Η αυτοβασανιστική, δυσκίνητη, κυματοειδής κίνηση όλης της ζωής, εκείνης των άλλων και της δικής του, που συχνά κάνει παρατεταμένες στάσεις αλλά στο βάθος συνεχίζει ακατάπαυστα, αποτελεί μαρτύριο γι' αυτόν, διότι φέρνει μαζί της την ακατάπαυστη πίεση να σκέφτεται. Μερικές φορές τού φαίνεται πως αυτό το μαρτύριο προηγείται των γεγονότων. Όταν μαθαίνει ότι πρόκειται να γεννηθεί ένα παιδί στην οικογένεια ενός

φίλου του, συνειδητοποιεί ότι έχει ήδη υποφέρει για αυτή τη γέννα στις σκέψεις του.

*

Μπορεί να αντιληφθεί δύο πράγματα: το πρώτο συνίσταται από όλες εκείνες τις ήρεμες σκέψεις, ενατενίσεις, έρευνες, εκδηλώσεις τού εγώ, που είναι γεμάτες ζωή και ανέφικτες όταν δεν υπάρχει μια ορισμένη αίσθηση ικανοποίησης. Η πληθώρα και οι πιθανότητες τους είναι άπειρες· ενώ ακόμα και το σαράκι του ξύλου χρειάζεται μια σχετικά μεγάλη ρωγμή για να φωλιάσει, για τέτοιες δουλειές δεν χρειάζεται καθόλου χώρος· ακόμα κι εκεί όπου δεν υπάρχει η παραμικρότερη ρωγμή, μπορούν πάλι να συντηρούνται κατά χιλιάδες και δεκάδες χιλιάδων, διεισδύοντας η μια στην άλλη. Αυτό είναι το πρώτο πράγμα. Το δεύτερο, όμως, είναι η στιγμή που καλείται κάποιος να εκθέσει τα συμπεράσματά του, δεν μπορεί να προφέρει ούτε μία συλλαβή, ξαναρίχνεται στους στοχασμούς του, κ.λπ. Τώρα όμως, αναγνωρίζοντας τη ματαιότητα του όλου πράγματος, το βρίσκει αδύνατο ν' ασχοληθεί μαζί τους άλλο πια, γίνεται νωθρός και υποχωρεί με μια κατάρα στα χείλη του.

2 Φεβρουαρίου

Θυμάται έναν πίνακα που απεικόνιζε μια Κυριακή του καλοκαιριού στον Τάμεση. Ο ποταμός ήταν γεμάτος σε όλο του το πλάτος με βάρκες, που περίμεναν για ν' ανοίξει ένας υδατοφράκτης. Μέσα στις βάρκες υπήρχαν χαρούμενοι νέοι άνθρωποι με φωτεινά, πολύχρωμα ρούχα· ήταν σχεδόν ξαπλωμένοι εκεί, αφημένοι στον ζεστό αέρα και τη δροσιά του νερού. Συμμερίζονταν τόσα πολλά πράγματα, ώστε η εύθυμη διάθεσή τους δεν περιοριζόταν στην κάθε ξεχωριστή βάρκα· τα γέλια και τα αστεία περνούσαν από τη μια στην άλλη.

Φαντάστηκε, τώρα, ότι εκείνος στεκόταν σ' ένα λιβάδι στην όχθη – οι όχθες μόλις που φαίνονταν στον πίνακα, η συνάθροιση των βαρκών τα επισκίαζε όλα. Ατένιζε τη γιορτή, που στην πραγματικότητα δεν ήταν καμιά γιορτή, αλλά θα μπορούσε να το αποκαλέσει κανείς έτσι. Φυσικά, είχε μεγάλη επιθυμία να συμμετάσχει κι αυτός, πράγματι το λαχταρούσε, αλλά ήταν αναγκασμένος να παραδεχτεί πως αποκλειόταν από αυτό, πως ήταν αδύνατο να ταιριάξει εκεί· για να κάνει κάτι τέτοιο θα χρειαζόταν τόσο μεγάλη προετοι-

μασία που, στη διάρκειά της, θα περνούσε όχι μόνο αυτή η Κυριακή, θα περνούσαν πολλά χρόνια, κι αυτός ο ίδιος. Αλλά, ακόμα και αν σταματούσε ο χρόνος εδώ, πάλι θα ήταν αδύνατο να πετύχει κάποιο άλλο αποτέλεσμα· η καταγωγή του, η ανατροφή, η φυσική του ανάπτυξη, θα έπρεπε όλες να είναι διαφορετικές.

Τόσο απομακρυσμένος ήταν λοιπόν από τους εορτάζοντες, και παρά ταύτα βρισκόταν επίσης πολύ κοντά τους, πράγμα που δυσκολευόταν ιδιαίτερα να κατανοήσει. Ήταν, σε τελική ανάλυση, άνθρωποι σαν κι εκείνον, τίποτα το ανθρώπινο δεν θα μπορούσε να είναι τελείως άσχετο προς αυτούς, κι έτσι, αν κάποιος τους εξέταζε προσεκτικά, σίγουρα θα έβρισκε ότι το συναίσθημα που τον κυριαρχούσε και τον απέκλειε από τη συντροφιά του ποταμού ήταν ζωντανό και σ' εκείνους επίσης, αλλά βέβαια με τη διαφορά ότι απείχε πολύ από του να τους κυριαρχήσει και απλώς στοίχειωνε κάποιες σκοτεινές γωνιές της ύπαρξής τους.

*

Το γεγονός ότι υπάρχει φόβος, θλίψη κι ερη-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

μιά στον κόσμο είναι κάτι που το καταλαβαίνει, αλλά και αυτό μόνο στο βαθμό που πρόκειται για αόριστα, γενικά συναισθήματα, τα οποία απλώς αγγίζουν ελαφρά την επιφάνεια. Όλα τα άλλα συναισθήματα τα αρνείται· αυτό που αποκαλούμε μ' ετούτο το όνομα είναι για κείνον σκέτη ψευδαίσθηση, παραμύθι, μια αντανάκλαση της γνώσεως και της μνήμης μας. Πώς θα μπορούσε να είναι αλλιώς, σκέφτεται, μια που τελικά τα συναισθήματά μας δεν μπορούν ποτέ να φτάσουν τα πραγματικά γεγονότα, πόσο μάλλον να τα ξεπεράσουν. Βιώνουμε τα συναισθήματα μόνο πριν και μετά από το πραγματικό γεγονός, που περνάει με μια στοιχειακή, ακατανόητη ταχύτητα· είναι ονειρικές φαντασιώσεις, που περιορίζονται μόνο στους εαυτούς μας. Ζούμε στην ακινησία του μεσονυκτίου, και βιώνουμε το ξημέρωμα και το βράδιασμα γυρνώντας προς την ανατολή ή τη δύση.

*

Η έλλειψη σφρίγγους, η αμφίγνωμη ανατροφή, η εργένικη ζωή είναι αυτά που παράγουν τον σκεπτικισμό, όχι όμως πάντα· πολλοί σκεπτικιστές πατρεύονται για να διατηρήσουν τον σκεπτικισμό

τους, τουλάχιστον σε μια ιδεατή μορφή, και γίνονται πιστοί.

15 Φεβρουαρίου

Πρόκειται για το εξής: Μια μέρα πριν από πολλά χρόνια, καθόμουν, πολύ θλιμμένος, βέβαια, στις πλαγιές του Laurenziberg*. Συλλογιζόμουν τις επιθυμίες που είχα για τη ζωή μου. Αυτή που φαινόταν η πιο σημαντική ή γοητευτική ήταν η επιθυμία να φτάσω σε μια αντιμετώπιση της ζωής (και, σαν απαραίτητο στοιχείο της, στο να μπορέσω να πείσω τους άλλους γι' αυτήν μέσα από το γράψιμο), όπου η ζωή, διατηρώντας ακόμα την φυσική, μεστή ανάπτυξη και κάμψη της, συγχρότως να αναγνωρίζεται εξίσου καθαρά ως ένα τίποτα, ένα όνειρο, κάτι το μετέωρο. Μια όμορφη επιθυμία, ίσως, αν την είχα εκφράσει σωστά. Αν ήταν, λόγου χάρη, σαν την επιθυμία να συναρμολογήσεις ένα τραπέζι με επίπονα ακριβή δεξιότητα, και συνάμα να μην κάνεις τίποτα, κι επιπλέον με τρόπο που θα έκανε τους ανθρώπους όχι να πουν, "Το συναρμολόγημα δεν είναι τίποτα

* Λόφος στα περίχωρα της Πράγας.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

γι' αυτόν", αλλά να πουν, "Το συναρμολόγημα είναι γι' αυτόν πραγματικό συναρμολόγημα και ταυτόχρονα δεν είναι τίποτα", οπότε το συναρμολόγημα θα γινόταν πράγματι ακόμα πιο άψογο, ακόμα πιο σταθερό, ακόμα πιο αυθεντικό και, αν θέλετε, ακόμα πιο παρανοϊκό. Όμως, δεν μπορούσε να εκφράσει την επιθυμία με αυτό τον τρόπο, γιατί η επιθυμία του δεν ήταν επιθυμία, ήταν απλώς μια άμυνα, ένα ημέρωμα του τίποτα, μια ιδέα ζωής που ήθελε να δώσει στο τίποτα, σ' αυτό τον άδειο χώρο όπου μόλις και μετά βίας είχε κάνει μέχρι τότε τα πρώτα συνειδητά του βήματα, αλλά που τον ένιωθε ήδη ως το στοιχείο του. Ήταν, εκείνο τον καιρό, ένα είδος αποχαιρετισμού που του απύθυνε ο απατηλός κόσμος της νεότητας· παρ' όλο που η νεότητα δεν τον είχε ποτέ κοροϊδέψει η ίδια, αλλά είχε γίνει η αιτία για να κοροϊδευτεί από τους λόγους όλων των αυθεντιών γύρω του. Έτσι είχε γεννηθεί η αναγκαιότητα της "επιθυμίας" του.

*

Δεν αποδεικνύει παρά μόνο τον εαυτό του, η μόνη του απόδειξη είναι ο εαυτός του, όλοι οι α-

ντίπαλοί του τον εξουδετερώνουν αμέσως, αλλά όχι με το να τον διαψεύδουν (είναι αδιάψευστος), αλλά με το να αποδεικνύουν τους εαυτούς τους.

*

Οι ανθρώπινες σχέσεις εδράζονται στο ότι κάποιος φαίνεται να διαψεύδει, χάρη στη δύναμη της ύπαρξής του, άλλους ανθρώπους, που είναι για τους εαυτούς τους αδιάψευστοι· πράγμα ευχάριστο και καθουσιαστικό γι' αυτούς τους ανθρώπους, άλλα όχι αληθές, και, άρα, σε κάθε περίπτωση εφήμερο.

*

Υπήρξε κάποτε μέλος μιας ομάδας μνημείων. Στην περιφέρεια ενός κυκλικού βάθρου ήταν παρατεταγμένες, με προσεκτικά μελετημένη σειρά, συμβολικές φιγούρες που αντιπροσώπευαν το στρατό, τις τέχνες, τις επιστήμες, τις χειροτεχνίες. Εκείνος ήταν μια από αυτές τις φιγούρες. Τώρα, η ομάδα έχει από καιρό διασκορπιστεί, ή τουλάχιστον αυτός την έχει αφήσει και ακολουθεί τον δικό του δρόμο στη ζωή. Δεν έχει καν το παλιό του επάγγελμα, στην πραγματικότητα έχει ξεχάσει τι αντιπροσώπευε κάποτε. Ίσως αυτή η λι-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

ομονιά να είναι που του γεννά μια κάποια μελαγχολία, αβεβαιότητα, ανησυχία, μια νοσταλγία για χαμένες εποχές, σκοτεινιάζοντας το παρόν. Κι ωστόσο, αυτή η νοσταλγία είναι ένα σημαντικό στοιχείο της ζωτικής δύναμης του ανθρώπου ή, ίσως, η ίδια η ζωτική δύναμη.

*

Δεν ζει για χάρη της προσωπικής του ζωής, δεν σκέφτεται για χάρη των προσωπικών του σκέψεων. Του φαίνεται ότι ζει και σκέφτεται υπό την πίεση μιας οικογένειας, που σίγουρα έχει παραπάνω από αρκετή ζωτικότητα και πνευματική δύναμη από μόνη της, αλλά για την οποία εκείνος αποτελεί, υπακούοντας σε κάποιον άγνωστό του νόμο, μια εθιμοτυπική αναγκαιότητα. Εξαιτίας αυτής της άγνωστης οικογένειας και αυτών των άγνωστων νόμων δεν μπορεί να απελευθερωθεί.

*

Το προπατορικό αμάρτημα, το αρχέγονο λάθος που διαπράχθηκε από τον άνθρωπο, συνίσταται σ' ετούτο το παράπονο που διατυπώνει ακατάπαιστα ο άνθρωπος: ότι του έχουν κάνει κακό, ότι

το προπατορικό αμάρτημα διαπράχθηκε πάνω του.

*

Δυο παιδιά χάζευαν μπροστά στη βιτρίνα του Casinelli*, ένα αγόρι γύρω στα έξι κι ένα κορίτσι γύρω στα εφτά, ντυμένα με ακριβά ρούχα· μιλούσαν για το Θεό και την αμαρτία. Σταμάτησα πίσω τους. Το κορίτσι, πιθανώς Καθολική, πίστευε ότι το να εξαπατάς το Θεό ήταν η μόνη πραγματική αμαρτία. Με παιδική ξεροκεφαλιά, το αγόρι, πιθανώς Διαμαρτυρόμενος, ρώτησε τι ήταν το να εξαπατάς ανθρώπους ή το να κλέβεις. «Κι αυτά είναι μεγάλες αμαρτίες επίσης», είπε το κορίτσι, «αλλά όχι οι μεγαλύτερες, μόνο οι αμαρτίες απέναντι στο Θεό είναι οι μεγαλύτερες, για τις αμαρτίες απέναντι στους ανθρώπους υπάρχει η εξομολόγηση. Όταν εξομολογούμαι, αμέσως έρχεται ένας άγγελος και στέκεται πίσω μου· όταν όμως κάνω αμαρτία, στέκεται πίσω μου ο διάβολος, μόνο που δεν τον βλέπεις». Και, έχοντας βαρεθεί να κάνει τη σοβαρή, γύρισε πίσω χαρωπά και είπε: «Κοίτα, δεν είναι κανείς πίσω μου». Το αγόρι γύρι-

---

* Βιβλιοπωλείο στην Πράγα.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

σε κι αυτό, και είδε εμένα. «Κοίτα», είπε, χωρίς να νοιαστεί που θα τον άκουγα ή ίσως χωρίς να το σκεφτεί καν, «ο διάβολος στέκεται πίσω μου». «Τον βλέπω κι εγώ», είπε το κορίτσι, «αλλά δε μιλούσα γι' αυτόν». Δεν ζητάει παρηγοριά, αλλά όχι επειδή δεν την θέλει –και ποιος δεν την θέλει;– αλλά επειδή το ν' αναζητάς την παρηγοριά σημαίνει: να αφιερώνεις όλη τη ζωή σου σ' αυτό το έργο, να ζεις μονίμως στα όρια της ύπαρξής σου και σχεδόν έξω από αυτά, μόλις και μετά βίας ενθουσιούμενος για ποιον αναζητάς την παρηγοριά, και μη μπορώντας έτσι ούτε αποτελεσματική παρηγοριά να βρεις (αποτελεσματική, ούτε συζήτηση για αληθινή παρηγοριά, η οποία δεν υπάρχει).

*

Αρνείται να καθορίζεται από τους συνανθρώπους του. (Κανείς, ακόμα κι αν είναι αλάθτος, δεν μπορεί να δει παραπάνω από ένα κομματάκι του γείτονά του, αυτό που του επιτρέπει η δύναμη και η ιδιαίτερη διορατικότητά του. Αυτός όμως νιώθει την πίεση –όπως ο καθένας, αλλά στην πιο ακραία της μορφή– να περιορίσει τον εαυτό του

στα πλαίσια που βλέπει ο γείτονάς του). Αν ο Ροβινσώνας Κρούσος δεν είχε εγκαταλείψει ποτέ το ψηλότερο ή, σωστότερα, το πιο ορατό σημείο του νησιού του λόγω πείσματος, ή λόγω ταπεινοφροσύνης, φόβου ή άγνοιας, ή από τη λαχτάρα του να τον βρουν, θα είχε πεθάνει σύντομα· από την ώρα όμως που, χωρίς να νοιάζεται για τα πλοία και για τα αδύναμα τηλεσκόπιά τους, άρχισε να εξερευνά το νησί του και να το απολαμβάνει, κρατήθηκε ζωντανός και τελικά τον βρήκαν, μολονότι αυτό δεν ήταν μια λογικά αναγκαία συνέπεια.

19 Φεβρουαρίου

«Αντλείς μιαν αρετή από την ανάγκη σου».

«Κατά πρώτο λόγο, όλοι το κάνουν αυτό, και κατά δεύτερο λόγο, αυτό ακριβώς είναι που δεν κάνω εγώ. Αφήνω την ανάγκη μου να παραμείνει ανάγκη, δεν στραγγίζω το έλος, αλλά ζω μέσα στις ανθυγιεινές αναθυμιάσεις του».

«Από αυτό ακριβώς αντλείς την αρετή».

«Όπως ο καθένας – το είπα, άλλωστε. Σε κάθε περίπτωση, το κάνω μόνο για χάρη σου· πληγώ-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

νω την ψυχή μου ώστε να παραμείνεις φιλικός απέναντί μου».

*

Το δεσμοκτήριό μου – το φρούριό μου.

*

Τα πάντα τού επιτρέπονται, με εξαίρεση το να λησμονήσει τον εαυτό του, πράγμα που με τη σειρά του, όμως, κάνει τα πάντα να του απαγορεύονται, εκτός απ' το ένα πράγμα που είναι άμεσα απαραίτητο για το σύνολο.

*

Ο περιορισμός της συνείδησης είναι κοινωνική απαίτηση. Όλες οι αρετές είναι ατομικές, ενώ όλες οι φαυλότητες κοινωνικές· τα πράγματα που θεωρούνται κοινωνικές αρετές, όπως η αγάπη, η ανιδιοτέλεια, η δικαιοσύνη, η αυτοθυσία, δεν είναι παρά «περιέργως» αποδυναμωμένες κοινωνικές φαυλότητες.

*

Η διαφορά μεταξύ του «Ναι και Όχι» που λέει στους συγχρόνους του, και του «Ναι και Όχι» που πραγματικά έπρεπε να τους πει, θα μπορούσε να

παρομοιωθεί με τη διαφορά μεταξύ της ζωής και του θανάτου· μπορεί μονάχα να την αντιληφθεί με έναν εξίσου ασαφή τρόπο.

*

Ο λόγος που η κρίση των μεταγενεστέρων για ένα άτομο είναι πιο δίκαιη από την κρίση των συγχρόνων του έγκειται στον ίδιο τον νεκρό. Εξελισσεται κανείς με τον δικό του τρόπο μόνο μετά τον θάνατο, όταν είναι μόνος του. Η κατάσταση του θανάτου είναι για το άτομο ό,τι είναι το σαββατόβραδο για τον καπνοδοχοκαθαριστή· καθαρίζει το σώμα του από το φούμο. Τότε φαίνεται εάν οι σύγχρονοί του του έκαναν περισσότερο κακό, ή αν εκείνος έκανε περισσότερο κακό στους συγχρόνους του· στην τελευταία αυτή περίπτωση, επρόκειτο για ένα μεγάλο άνδρα.

*

Τη δύναμη ν' αρνούμαστε, αυτή τη φυσικότητα εκδήλωση του ανθρώπινου μαχητικού οργανισμού, που διαρκώς αλλάζει, ανανεώνεται, αναβιώνει καθώς φθίνει, αυτή τη δύναμη την έχουμε πάντα στη διάθεσή μας, όχι όμως και το σθένος να την μεταχειριστούμε· κι ωστόσο η ίδια η ζωή

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

είναι άρνηση και, άρα, επιβεβαίωση της άρνησης.

*

Δεν πεθαίνει μαζί με τις επιθανάτιες σκέψεις του. Ο θάνατος είναι απλώς ένα φαινόμενο του εσωτερικού κόσμου (που παραμένει ανέπαφος, ακόμα κι αν αυτός είναι επίσης μια σκέψη), ένα φυσικό φαινόμενο όπως όλα τα άλλα, ούτε ευχάριστο ούτε θλιβερό.

*

«Εμποδίζεται να σπκωθεί, από κάποια βαρύτητα, μια αίσθηση ότι είναι ασφαλής απέναντι σε οποιοδήποτε γεγονός, από το προαίσθημα ενός χώρου ανάπαυσης που έχει ετοιμαστεί γι' αυτόν και ανήκει μόνο σ' αυτόν· παράλληλα, εμποδίζεται να ξαπλώσει και να ηρεμήσει, από μια ανησυχία που τον απομακρύνει από τον χώρο ανάπαυσής του, εμποδίζεται από τη συνείδησή του, από τον ακατάπαυστο χτύπο της καρδιάς του, τον φόβο του θανάτου και την επιθυμία να τον εξουδετερώσει – όλα αυτά δεν τον αφήνουν να ξαπλώσει, και σπκώνεται πάλι. Αυτό το πάνω-κάτω, και μερικές τυχαίες, φευγαλέες, περιστασιακές παρατη-

ρήσεις που κάνει καθ' οδόν, συνιστούν τη ζωή του».

«Η περιγραφή σου είναι καταθλιπτική, αλλά μόνο όσον αφορά την ανάλυση, της οποίας αποκαλύπτει το βασικό λάθος. Είναι πράγματι αλήθεια ότι ο άνθρωπος σπκώνεται, πέφτει, σπκώνεται πάλι και ούτω καθ' εξής, αλλά συγχρόνως ισχύει επίσης το εντελώς αντίθετο –που είναι και πολύ περισσότερο αληθές– γιατί ο άνθρωπος είναι Ένας, και άρα στην έξαψη υπάρχει επίσης και ανάπαυση, στην ανάπαυση υπάρχει έξαψη, και τα δυο τους ενώνονται πάλι σε κάθε άτομο, και η ένωση στον καθένα, και η ένωση της ένωσης στον καθένα, και ούτω καθ' εξής, μέχρις ότου αυτό που επιτυγχάνεται είναι η πραγματική ζωή, αν και αυτή η περιγραφή είναι το ίδιο λανθασμένη με τη δική σου και ίσως ακόμα πιο παραπλανητική. Γεγονός είναι ότι έξω από αυτό το πλαίσιο δεν υπάρχει δρόμος που να οδηγεί στη ζωή, ενώ σίγουρα θα πρέπει να υπήρχε ένας δρόμος από τη ζωή προς αυτό. Βλέπεις πόσο καμένοι είμαστε».

*

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

Το ρεύμα αντίθετα στο οποίο κολυμπά κάποιος είναι τόσο ορμητικό που μερικές φορές, μέσα σε έναν παροξυσμό ταραχής, τον πιάνει απελπισία από τη μοναχική γαλήνη μέσα στην οποία τσαλαβουτά· τόσο πολύ πίσω έχει παρασυρθεί, κάποια στιγμή ανεπάρκειας.

29 Φεβρουαρίου

Διψάει, και μόνο μια συστάδα θάμνων τον κωρίζει από την πηγή. Είναι όμως διχασμένος σε δύο: ένα τμήμα του παρατηρεί την όλη σκηνή, βλέπει ότι στέκεται εδώ και ότι η πηγή είναι ακριβώς δίπλα του· το δεύτερο τμήμα του όμως δεν παρατηρεί τίποτα, το πολύ να έχει μια αμυδρή ιδέα ότι το πρώτο τμήμα τα βλέπει όλα. Αφού αυτός δεν παρατηρεί τίποτα, όμως, δεν μπορεί να πει.

ΕΝΔΟΣΚΟΠΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΒΑΖΩ ΤΗΝ *ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ*. ΑΥΤΟ ΠΟΥ πραγματικά προκαλεί το θαυμασμό είναι, εξαιρουμένων μερικών χωρίων που παρουσιάζουν ατέλειες, το ότι βγαίνει αυτή η αποστεγνωμένη γλώσσα από το στόμα ενός αγνού εφήβου. Την ίδια στιγμή που διαβάζει το κείμενο ο αναγνώστης, οι στίχοι ανυψώνουν μπροστά του την κάθε λέξη και της προσδίδουν ένα αμυδρό αλλά διεισδυτικό φως.

*

Απαντώντας στην επίμονη ερώτηση, «Υπάρχει κάτι που πραγματικά είναι ακίνητο;», ο Ζήνων είπε: «Ναι, το βέλος την ώρα που διασχίζει τον αέρα είναι ακίνητο».

*

Η μοναξιά ασκεί επάνω μου μια διαρκή επί-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

δραση. Η εσωτερική μου ύπαρξη χαλαρώνει (προσωρινά, και μόνο επιφανειακά) και είναι έτοιμη ν' αφήσει να βγουν έξω βαθύτερα πράγματα.

*

Τόσο εύκολα μπορεί το περιβάλλον ενός εργένη να μαντέψει τη δυστυχία του, είτε είναι φαινομενική είτε πραγματική, ώστε, αν αυτός έχει επιλέξει να μείνει εργένης για λόγους μυστικότητας, καταριέται την απόφασή του, ό,τι και αν συμβεί. Είναι αλήθεια ότι κυκλοφορεί παντού με τη ρεντιγκότα του κουμπωμένη, τα χέρια στις επάνω τσέπες, τους αγκώνες έπακρους, το καπέλο κατεβασμένο στο πρόσωπό του· το ψεύτικο χαμόγελο, που του έχει γίνει δεύτερη φύση, προστατεύει το στόμα του όπως τα δίοπτρα προστατεύουν τα μάτια του, το παντελόνι του είναι πιο στενό από τ' αδύνατα πόδια του. Όλοι, όμως, ξέρουν τι του συμβαίνει, όλοι μπορούν να του απαριθμήσουν αυτά που τον κάνουν να υποφέρει. Δέχεται κατάμουτρα την ψυχρή πνοή που βγαίνει από εκείνη την καρδιά, μέσα στην οποία κοιτάζει με το δεύτερο μισό του διπλού του προσώπου, το οποίο είναι πιο θλιμμένο από το άλλο. Μετακομίζει συνέ-

κεια, πάντα όμως με τον αναμενόμενο τρόπο. Όσο περισσότερο απομακρύνεται από τους ζωντανούς –για τους οποίους, και αυτό είναι η χειρότερη κλεψύπη, πρέπει να δουλεύει σαν ένας συνειδητός σκλάβος που δεν έχει καν το δικαίωμα να ομολογήσει στον εαυτό του ότι είναι σκλάβος–, τόσο περισσότερο ένας μικρός χώρος θεωρείται επαρκής γι' αυτόν. Ενώ οι άλλοι, ακόμα κι αν είναι κατάκοιτοι σ' όλη τους τη ζωή, υποχρεώνουν το θάνατο να τους ρίξει κάτω –παρ' ότι έχουν προ καιρού πέσει μοναχοί τους, χτυπημένοι από την ίδια την αδυναμία τους, εξακολουθούν ν' αρπάζονται από τις οικογένειές τους, γονείς και συζύγους, που είναι δυνατοί, γεμάτοι αγάπη, υγιείς–, αυτός, ο εργένης, συνθηκολογεί εκούσια στα μέσα της ζωής του να κατέχει έναν ολοένα και πιο περιορισμένο χώρο, κι έτσι, όταν πεθαίνει, το φέρετρο είναι ακριβώς στα μέτρα του.

*

Ένας δυστυχισμένος άνθρωπος που δεν αποκτάει παιδιά είναι φριχτά φυλακισμένος μέσα στη δυστυχία του.

*

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

Το έργο της μεγαλοφυΐας είναι μια πηγή ενθάρρυνσης, μιας ενθάρρυνσης που επιδρά με γενικό τρόπο και δεν ωθεί μονάχα στη μίμηση.

*

Μην απελπίζεσαι, ούτε καν γι' αυτό για το οποίο δεν απελπίζεσαι. Όταν όλα μοιάζουν να έχουν τελειώσει, υπάρχουν ακόμα καινούριες δυνάμεις που συγκλίνουν, και αυτό ακριβώς σημαίνει ότι ζεις. Αν δεν εμφανιστούν, τότε όλα έχουν τελειώσει εδώ, αλλά πλέον οριστικά.

*

Χρειάζομαι ακόμα μεγαλύτερη μοναξιά. Ό,τι έχω κάνει, δεν είναι παρά μια νίκη της μοναξιάς.

*

Αν κρίνουμε τα πράγματα από την εξωτερική τους όψη, είναι τρομερό να πεθαίνει κανείς ακμαίος και νέος, κι ακόμα περισσότερο ν' αυτοκτονεί. Σημαίνει ότι φεύγει από μια κατάσταση απόλυτης σύγχυσης η οποία θα μπορούσε ν' αποκτήσει νόημα στη διάρκεια μιας μεταγενέστερης εξέλιξης, ότι φεύγει χωρίς ελπίδα, ή με μοναδική

ελπίδα ότι αυτή η εμφάνιση στη ζωή δεν θα συμπεριληφθεί στη μεγάλη πρόσθεση.

*

Οι καινοτομίες επιβλήθηκαν διά της βίας στον άνθρωπο.

*

Η εντύπωση που δημιουργεί ένα γαλίνιο πρόσωπο, τα ήρεμα λόγια, ιδίως όταν προέρχονται από έναν άνθρωπο ξένο, που δεν έχουμε ακόμα γνωρίσει σε βάθος. Η φωνή του Θεού, βγαίνοντας από ένα ανθρώπινο στόμα.

*

Οπωσδήποτε, υπάρχουν δυνατότητες για μένα, αλλά κάτω από ποια πέτρα είναι κρυμμένες;

*

Χθες, ήμουν ανίκανος να γράψω, έστω και μια λέξη. Ούτε σήμερα είναι καλύτερα τα πράγματα. Ποιος θα με σώσει; Κι αυτό το πλήθος, βαθιά μέσα μου, που μόλις διακρίνεται. Είμαι σαν ένα ζωντανό περίφραγμα, ένα γερά στερεωμένο περίφραγμα που προσδοκά να πέσει.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

*

Συνεχίστε να χορεύετε, γουρούνια: τι με κόφτει;

*

Η κοινωνική ζωή εκτυλίσσεται σε κύκλους. Οι μόνοι που αλληλοκατανοούνται είναι όσοι υποφέρουν από ένα συγκεκριμένο πόνο. Σύμφωνα με τη φύση του πόνου τους, δημιουργούν μια ομάδα και αλληλοϊποστηρίζονται.

*

Αν αποφεύγω τους άλλους, δεν είναι για να ζήσω ειρηνικά, αλλά για να μπορέσω να πεθάνω ειρηνικά.

*

Το μόνο που βλέπω μέσα μου είναι η μικρότητα, η αβουλία, ο φθόνος και το μίσος για τους μαχητές, στους οποίους εύχομαι διακαώς να συμβεί το μεγαλύτερο δυνατό κακό.

*

Η μοίρα μου είναι πολύ απλή. Η ικανότητα που έχω να περιγράψω την εσωτερική μου ζωή, μια

ζωή που μοιάζει ονειρική, έκανε όλα τα υπόλοιπα ασήμαντα.

*

Το γεγονός ότι δεν ορρωδώ μπροστά σε καμία ταπείνωση μπορεί να σημαίνει ότι δεν υπάρχει τίποτα στο οποίο να ελπίζω, αλλά κι ότι έτσι μπορεί να βρω την ελπίδα.

*

Οι γονείς που περιμένουν από τα παιδιά τους αναγνώριση (υπάρχουν μάλιστα μερικοί που το απαιτούν) είναι σαν τους τοκογλύφους που διακινδυνεύουν πρόθυμα τα κεφάλαιά τους για να πάρουν τόκους.

*

Την εικόνα της ύπαρξής μου την αποδίδει σωστά η εικόνα ενός άχρηστου, σκεπασμένου από χιόνι και πάγο πασσάλου, που είναι μισοκωμένος λοξά στο έδαφος, σ' ένα κατασκαμμένο κωράφι στο όριο μιας μεγάλης πεδιάδας, όπως τη βλέπει κάποιος μια σκοτεινή χειμωνιάτικη νύχτα. Μόνο το χαντάκωμα που προκαλώ είναι αποτελεσματικό.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

*

Το καλύτερο σημείο για να κόψεις ένα μαχαίρι φαίνεται πως βρίσκεται ανάμεσα στο λαιμό και το πιγούνι. Ανασπκώνεις το πιγούνι και βυθίζεις το μαχαίρι ανάμεσα στους σφιγμένους μυς. Μπορεί, όμως, αυτό το σημείο να προσφέρει μόνο κατά φαντασίαν πλεονεκτήματα. Περιμένεις να δεις μια εντυπωσιακή εκτίναξη αίματος και να πετσοκόψεις ένα σύμπλεγμα από τένοντες και μικρά κόκαλα, όπως αυτά που υπάρχουν στο μπούτι μιας ψημένης γαλοπούλας.

*

Γιατί είναι παράλογο να θέτει κανείς ερωτήματα; Το να διαμαρτύρεται κανείς σημαίνει ότι θέτει ερωτήματα και περιμένει την απάντηση. Αλλά τα ερωτήματα που δεν απαντώνται μόνα τους τη στιγμή που διατυπώνονται, δεν παίρνουν ποτέ απάντηση. Δεν υπάρχει απόσταση ανάμεσα σ' αυτόν που ρωτάει και αυτόν που απαντάει. Δεν υπάρχει καμία απόσταση προς κάλυψιν. Εξ ου και τα ερωτήματα επ' αναμονή είναι παράλογα.

*

Όσο πιο βαθιά σκάβει κάποιος τον τάφο του, τόσο περισσότερο μεγαλώνει η σιωπή, η αγωνία του λιγοστεύει διαρκώς και η σιωπή μεγαλώνει.

*

Έχω τρεις ελεύθερες εβδομάδες. Μπορεί κανείς να μιλήσει για σκληρή μεταχείριση;

*

Όλα αυτά είναι οι συνέπειες της πλάνης, αν όμως παραμείνω συνεπής, τα αποτελέσματά της θα προσεγγίζουν την αλήθεια.

*

Τα δεινά της συμβίωσης. Υποχρεώνεσαι να ζήσεις με την έλλειψη κατανόησης, τον οίκτο, τη φιληδονία, τη δειλία, τη ματαιοδοξία, και μόνο ένα πενιχρό ρυάκι που ίσως αξίζει να ονομαστεί έρωτας κυλάει στα βάθη του εδάφους απρόσιτο σε κάθε αναζήτηση, και μια μέρα αναβρύζει στη στιγμή μιας στιγμής.

*

Πάρε με στην αγκαλιά σου, είναι η άβυσσος, υποδέξου με στην άβυσσο, αν το αρνηθείς τώρα, κάνε το αργότερα.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

Πάρε με, πάρε με, ιστέ της τρέλας και του πόνου.

*

Εμπρός, άνοιξε τον εαυτό σου. Να βγει το ανθρώπινο πλάσμα.

Ανάπνευσε τον αέρα και τη σιωπή.

*

Αν είμαι καταδικασμένος, δεν είμαι μόνο καταδικασμένος να πεθάνω, αλλά και να υπερασπίζω τον εαυτό μου μέχρι τη στιγμή του θανάτου μου.

*

Το αίσθημά σου της υπευθυνότητας, που αυτό καθ' εαυτό θα μπορούσε να είναι απολύτως σεβαστό, δεν είναι σε τελική ανάλυση παρά γραφειοκρατική αντίληψη, παιδισμός, συνέπεια της τσακισμένης από τον πατέρα θέλησής σου.

*

Η αποχαλίνωση των παθών έχει μίαν αξία την οποία τίποτα δεν μπορεί ν' αντικαταστήσει, και η οποία συνίσταται στο ότι αυτά σπκώνονται κι εκδηλώνονται σε όλη την ισχύ και το μέγεθός τους, ακόμα και όταν, καθώς βρισκόμαστε σε κατάστα-

ση διέγερσης από την ενεργό συμμετοχή μας, δεν βλέπουμε παρά μια ασθενή αντανάκλασή τους. Δεν εκπαιδεύεται κάποιος στη ζωή του ναυτικού κάνοντας ασκήσεις μέσα σ' ένα νερόλακκο, ενώ, απεναντίας, μια ιδιαίτερα εντατική εκπαίδευση μέσα σ' ένα νερόλακκο μπορεί να τον καταστήσει ακατάλληλο για το επάγγελμα του ναυτικού.

*

Κάθε προσωπικός δεσμός που δεν τον δημιουργώ ο ίδιος ή δεν τον κερδίζω με σκληρό αγώνα, ακόμα και εις βάρος μερικών πλευρών τού Εγώ μου, μ' εμποδίζει να προχωρήσω, και τον μισώ ή λίγο θέλω να τον μισήσω. Ο δρόμος είναι μακρύς, οι δυνάμεις μας περιορισμένες, υπάρχουν υπερεπαρκείς λόγοι για ένα τέτοιο μίσος.

*

Τις περισσότερες φορές, αυτός που αναζητούμε ενοικεί δίπλα μας.

*

Στην ειρήνη, δεν προοδεύεις, στον πόλεμο, χάνεις το αίμα σου μέχρι τελευταίας ρανίδος.

*

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

Πάνω στα μαστίγια με τα οποία χτυπάμε ο ένας τον άλλον, έχουν βγει όμορφοι κόμποι στη διάρκεια των πέντε αυτών χρόνων.

*

Μόνο στα όνειρα μπορώ να θριαμβεύω.

*

Δεν ζηλεύω ένα συγκεκριμένο ζευγάρι, ζηλεύω όλα τα ζευγάρια, και αν κάποτε ζηλεύω ένα συγκεκριμένο, εκείνο που πάλι ζηλεύω πάνω του είναι το σύνολο της συζυγικής ευτυχίας στις πολλαπλές όψεις της· όμως, ακόμα και στην πιο ιδανική περίπτωση, είναι πιθανόν ότι στο πλαίσιο μιας από αυτές τις ευτυχοσμένες σχέσεις, θα με κυρίευε απελποία.

*

Είναι ευνόητο ότι το μεγαλείο της ζωής συνοδεύει, έτοιμο και ακέραιο, το κάθε ον, αλλά είναι σκεπασμένο, κρυμμένο στο βάθος, αόρατο, απόμακρο. Παρ' όλα αυτά, είναι εκεί, ούτε εχθρικό, ούτε κακοπροαίρετο, ούτε κουφό, και αν το επικαλεστούμε λέγοντας τη σωστή λέξη, το σωστό

του όνομα, θα έρθει. Αυτή είναι η ουσία της μαγείας, η οποία δεν δημιουργεί, αλλά επικαλείται.

*

Η θεμελιώδης αρχή της πορείας μέσα στην έρημο. Ένας άνθρωπος που κάνει αυτή την πορεία ως αρχηγός του έθνους του, έχοντας ένα υπόλειμμα επίγνωσης (δεν μπορεί να διανοηθεί κανείς κάτι περισσότερο από ένα υπόλειμμα) εκείνου που πρόκειται να συμβεί. Σε όλη του τη ζωή, είχε τη διορατικότητα που χρειαζόταν για ν' ανακαλύψει τη Χαναάν· το ενδεχόμενο να δει τη Γη της Επαγγελίας μόνο την παραμονή του θανάτου του, είναι ελάχιστα πιθανό. Αυτή η τελευταία άποψη δεν μπορεί παρά να έχει ένα μονάχα νόημα, να δείξει ότι η ανθρώπινη ζωή είναι μια ατελής στιγμή, και μάλιστα πόσο ατελής, καθότι μια ζωή αυτού του είδους θα μπορούσε να διαρκέσει επ' αόριστον χωρίς ποτέ να προκύπτει κάτι άλλο εκτός από μια στιγμή. Ο Μωυσής δεν πάτησε τη γη της Χαναάν όχι επειδή η ζωή του υπήρξε σύντομη, αλλά γιατί αυτή ήταν η ζωή ενός ανθρώπου. Το τέλος των πέντε βιβλίων του Μωυσή

μοιάζει με την τελική σκηνή της *Αισθηματικής Αγωγής*.

*

Αυτός που, όντας ακόμα ζωντανός, δεν καταφέρνει ν' αντιμετωπίσει τη ζωή, αυτός που χρειάζεται το ένα του χέρι για να παραμερίσει κάπως την απελπισία που του προξενεί η μοίρα του – πράγμα που μόλις και μετά βίας κατορθώνει–, ενώ με το άλλο χέρι μπορεί να γράφει γι' αυτά που βλέπει κάτω από τα ερείπια, διότι βλέπει με διαφορετικό τρόπο και περισσότερα πράγματα από τους άλλους, δεν είναι νεκρός ενώ ακόμα ζει, δεν είναι αυθεντικός επιζών; Εντούτοις, αυτό προϋποθέτει ότι δεν χρειάζεται τα δυο του χέρια και περισσότερα πράγματα απ' όσα έχει για ν' αγωνίζεται εναντίον της απελπισίας.

*

Όλα είναι χίμαιρα, η οικογένεια, το γραφείο, οι φίλοι, ο δρόμος, όλα είναι χίμαιρα, και η περισσότερο ή λιγότερο μακρινή χίμαιρα είναι η γυναίκα· αλλά η πιο κοντινή αλήθεια είναι ότι χτυπάς το κεφάλι σου στον τοίχο ενός κελιού χωρίς πόρτα και παράθυρα.

*

Ένας ειδήμων, ένας ειδικός, κάποιος που γνωρίζει τη δουλειά του· η γνώση αυτή, όμως, δεν μπορεί να μεταδοθεί σε κανέναν, και κανένας, ευτυχώς, δεν φαίνεται να τη χρειάζεται.

*

Μάθε να ηρεμείς μέσα στη στιγμή.

*

Η απέραντη, βαθιά, ζεστή, απελευθερωτική ευτυχία να κάθεται δίπλα στην κούνια του παιδιού σου, απέναντι από τη μητέρα.

Αναμιγνύεται σ' αυτήν επίσης κάτι από την αίσθηση ότι δεν εξαρτάται πια από εσένα, εκτός αν το θέλεις. Η αίσθηση του άντρα χωρίς παιδί είναι αντίθετη: εξαρτάται μονίμως από εσένα, είτε το θέλεις είτε όχι, κάθε στιγμή και μέχρι το τέλος, την κάθε στιγμή που τεντώνει τα νεύρα σου, αυτό εξαρτάται από εσένα, μονίμως και ματαίως. Ο Σί-συφος ήταν άγαμος.

*

Η ζωή μου είναι η απορία ενώπιον της γέννησης.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

*

Η ζωή της ζούγκλας. Ζηλεύω τη φύση η οποία, παρ' ότι ευτυχής και ανεξάντλητη, ωθείται ολοφάνερα στην εργασία από την απελπισία (όπως εγώ), ανταποκρινόμενη όμως στις απαιτήσεις του εχθρού. Είναι τόσο ανάρρη, τόσο ηδυμελής.

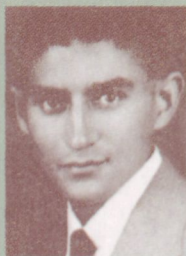
*

Η αιώνια νεότητα είναι αδύνατη. Ακόμη και αν δεν υπήρχε κάποιο άλλο εμπόδιο, θα την εμπόδιζε η ενδοσκόπηση.

Franz KAFKA

Αφορισμοί

Μετάφραση: Β. ΡΟΥΠΙΑΣ - Α. ΦΙΛΙΠΠΑΤΟΣ

Η επιλογή αυτή από τα "Ημερολόγια" του μεγάλου Τσέχου συγγραφέα συνοψίζει τους κύριους άξονες που διαπερνούν το λογοτεχνικό του έργο: την υπαρξιακή αγωνία, τη μοναξιά απέναντι στις τυφλές δυνάμεις του Κράτους και της κοινωνίας, τις στρεβλές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων - όλα όσα καθιστούν τον Κάφκα (1883-1924) ένα συγγραφέα δραματικά επίκαιρο.

ΛΟΜΒΑΡΔΟΥ 31-35
114 73 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ: 64.29.409, 64.21.051

ISBN 960-283-071-9

9 789602 830710